

DISSERTATIO

INAUGURALIS MEDICA

DE

C A R D I T I D E

QUAM

AUCTORITATE AC CONSENSU

MAGNIFICI DOMINI PRAESIDIS

ET DIRECTORIS

SPECTABILIS AC PERILLUSTRIS

DOMINI DECA NI

NEC NON

CLARISSIMORUM DOMINORUM PROFESSORUM

PRO

DOCTORIS MEDICINAE GRADU

RITE OBTINENDO

**IN ALMA AC CELEBERRIMA REGIA SCIENTIARUM
UNIVERSITATE HUNGARICA PUBLICAE SUBSTERNIT**

ERUDITORUM DISQUISITIONI

FRANCISCUS KÖVESY

LOVASBERÉNYIENSIS.

**In theses calci adnexas publicae disputabitur in Palatio
R. Sc. Universitatis, majori die Maji 1836.**

B U D A E,

TYPIS REGIAE UNIVERSITATIS HUNGARICAE.

ORVOSI ÉRTEKEZÉS

A'

SZÍVGYULADÁSRÓL

MELLYET

A' TEKINTETES ORVOSI KAR'

ENGEDELMÉVEL

A' PESTI KIRÁLYI EGYETEMBEN

ORVOS - DOCTORRÁ

I.ÉTEKOR

KÖZRE BOCSÁTOTT

KÖVESY FERENCZ

LOVASBERÉNYI FI.

ÉRDEMES ÉS TUDÓS

K Ö V E S Y P Á L

ORVOS DOCTOR

URNAK

SZERETETT BÁTYÁNAK

AJÁNLIJA

A' SZERZŐ.

A' kór (nyavala) meghatározása és története.
(Morbi definitio et Historia.)

A' szív izom-anyagának, takaróinak és nagyobb edényeinek gyuladását szívlob, (szívgyuladás), Carditis. Herzentzündung (Germ.) Inflammation du coeur (Gall.) Inflammation of the heart (Angl.) néven köszöntik.

Az öregek írásaiban alig lelünk egy esetet, melly tanúul szolgálhatna, hogy a' szívlobot ismerték vagy vizsgálták. Hippokrates, ki a' mellhártya és tüdőlobot és más egyéb gyuladásokat több helyen pontosan leír, nem említ legkevesebbet is, sem szívkörrül általában, sem a' szívgyuladásról különösen.

Néhány tökélyetlen tapasztalást tön a' szívlobról Paulus Aegineta közzé. Nevezetesen a' szív orbánczos lobáról beszél, melyet szintoly halálosnak tart, mint sebeit. Galen ugyan említi a' szívgyuladást, melly a' gladiatoroknál nem ritkán tapasztaltatik, 's azt véli, hogy az ájulás közben gyorsan megöl. De abból semmi más nem következik, minthogy a' szívlobát mint kórt ismeré, 's mindegyre bizonytalan marad, kell-e bélyegzésének, kórhatárzatának hinni, mivel holt bonczolás által nem bizonyítja be állításait. Hogy az régiek előtt a' szív betegségei, 's nevezetesen annak gyuladása ismeretlenek voltak, nem érdemel csudálást, meggondolván mily tökélytelenek voltak bonczolati ösméreteik, mily durva és homályos fogalmakat

birtak a' szív élettudományi munkálatairul, és melly inga-
tag és bizonytalan még ma is (midőn a' szív bonczolatára
's élettanára nézve annyira előhaladtunk, midőn a' kór-
boncztan által olly fontos tanúságokat kapánk) a' szív élet-
műves és erőbelileg nyaváláiruli ismeretünk. Coelius Au-
relianusnál ugyan elég világosan leírva látjuk a' szívgyu-
ladást, (2 könyv. 32 szak) de azon szakaszból, De Cardi-
acis, de morbis acutis libr. II. cap. 34 hol a' szerkeztő az
írók véleményeit arrul számlálja el, ha a' szívbéli szenved-
éseknél (passio cardiaca) a' szíve a' szenvedő rész, az tet-
szik ki, hogy a' szigorú szívnyavalya lehetőségén is kétel-
kedett.

Rondelettól kezdve, ki a' 16-dik században élt, 's
kinek a' szívlob első kimerítő leírását köszönjük, egész a'
legújabb időkig, alig találunk két író, kiknek rajzolatai a'
szívlob fogalmáirul, megismereteséről, lefolytáirul 's ki-
meneteléről telyesen megegyeznének. Davis Janos az ide
tartozó történeti ismertetéseket meglehető tökéletesen ösz-
vegyüjté, kinek munkájára utasíthatunk. Ezen író fűrado-
zásai, Testa, Senak, Corvisart és különösen Kreysig ta-
núságos írományai, igen sok világot terjesztenek a' kérdés-
béli tárgyra, de tökéletesen épen nem meritek ki. — Haj-
danában igen ritka bajnak tartaték a' szívgyuladás; ma igen
szapora nyavalanak vagyunk hajlandók tartani, melly vé-
leményt leginkább Kreysig és Markus kelték föl. Az igaz-
ság itt is a' középben van. E' kór sem igen gyakori nem,
sem igen ritka; itt ott létez, és talán gyakrabban mint
az élethen megismertetik. — Legtöbbnyire más mellbéli
gyuladásokkal szövetezik, mellhártya- és tüdőlobbal, mel-
lyek tovább terjednek a' szívfelé, 's a' szívhez. Mint hely-
ben támadt egyszerű szívlob viszonyilag legritkábban lát-
tatik, különös marad azonban, hogy Corvisart, ki a' szív-
nyavalyákat igen szorgalmasan vizsgálá (mint mondja) a'
tisza forró szívlobnak egy példáját sem látá.

A' szivlob fölosztása.

(Carditidis divisio.)

A' szivlob különbélének mondatik. Így Corvisárt e' fajait különbözteti meg: nyilvános forró, (acuta manifesta) forródad (subacuta) (melly az előbbitül csak fokára nézve különbözik,) rejtett forró, (occulta acuta) és rejtett időlt (húzos) (occulta chronica).

Kreysignál e' fajai vannak: egyszerű helyben támadt, (simplex idiopathica) rejtett időlt. (Chronica occulta) pöfetes (poliposa) 's a' koszorus ütéréké (arteriarum coronariauum). Legjobb foloslása pedig: előszenvire (protopathica) és másodszenvire (deuteropathica). Foka 's tartása szerint lehet: forró 's időlt.

Néha, ámbár igen ritkán, járványosan is uralkodik a' szivlob, mellynek Huxham és Trecourt több példáját számlálják el. — Leginkább pedig két nevezetes példája tartaték föl az orvoslás évkönyveiben, mellyeket itt magok helyén elszámlálhatóknak gondolunk.

A' járvány egy pár hadi hajon ütött ki, mellyek Februarius és Martiusban 1742 szigoru hideg 's tartós éjszakai szél mellett Nyugotindiából Plymouthba eveztek. Huxham szerint a' nagy mérséklet változtatás és a' szesz italakbani hoszu mértékletlenkedés voltak a' nyavala gerjesztő okai mellyekhez számlálhatók még a' rosz időbeli hajozással egybekötött testi zaklatások és indulatok. A' kór abban állott hogy több hajóslegény egyszerre rövid kinzó, fojtó, száraz hurutot kaptak, öszvekötvé erős és majdnem szakadatlan szivdobogással 's egyre közbe szakadó, remegő hangyazó érütéssel és tartós szükeblúséggel. A' betegek (ön kifejezésök szerint) fájdalomrul és érütés kimaradásrul panaszkodtak. Csak legnagyobb hajjal tudtak lélegzeni, 's ágyban megfullás veszedelme nélkül nem fekhettek. Fejök

válaikig lehányatlatt, arczok balvány és szomorú volt. Né-melleyek oldalszurásról panaszkodtak, noha láz nem vala (?) észrevehető. Rövid idő alatt több mint 20 ember halt meg, a' leggondosabb gyógyítás mellett is, e' nyavalában. A' bonczolások, millyent Huxham hármot hoz föl, abban egyeztek meg, hogy mindenütt nagy szivpöfeteget (polipust) talált, mellyek a' sziv anyagival erősen öszenöltek.

Hogy itt a' sziv gyuladós állapotban volt, világosan kitetszik a' leírásból. De a' bonczolati leírás igen kielégítetlen. A' tüdök állapotjáról, mellyek hihetőleg gyuladásban voltak, szó sem mondatik.

A' második vizsgálat Trecourté.

1746-ban a' Rocroyi őrseregben, erős láz ütött ki, igen nehéz lélekzéssel rendkívüli szomjál és viziszony (hydrophobia) jeleivel. A' betegek' nagy és folyvásti fájdalmat éreztek a' sziv tájékán 's örökös alélást; (animi deliquium) a' vér gyult vala, 's a' betegség ragadós. A' halál a' hetedik nap előtt bekövetkezett. A' járvány két és fél hónapig tartott, csak huszadrész halt meg. Mind fölnyitattak. A' sziv mindnyájánál többé kevesebbé fekélyes volt, a' bal szivkamarában többnyire aludt vér.

Trecourt a' következő eseteket névszerint hozza föl.

1) Egy az utban elfáradt katona, pihenni a' kórházba ment. Harmadik napon azon lázt megkapja hetedikén meghalt. A' szivburok igen hüdös, nyirkos evvel telt, a' sziv több helyen fekélyes, egy ujnyira a' bal szivfúl alatt olly fekély volt, mellyben egy galamb tojás elférhete; a' sziv hegye keményült, mindenik tüdőszárny vérrel duzadt; a' balsó öszvenölt a' bordahártyával: 2) Egy katona 5-dik napon halt meg. Szivburok annyira öszzenölt a' szivvel, hogy egymástul el nem választhatók lettek; a' sziv egész fölülte fekélyes; a' bal szivkamarában aludt vér, a' jobb tüdőszárny uszkös.

3) Egy sergeant szinte 5-dik nap halt meg. A' szivburk két ujnyira a' csúcs felé öszvenölt a' szivvel, 's bűdös evet tartó; a' szivburkon, ott hol öszvenölt, ragadós anyag volt, melly a' napon hókint elolvadt. Oka: vérsűrűdés (?) Gyógyítás abban állt, hogy Treccourt minden két órában eret vága, rendszeren 1—5-ször. Az utolsó érvágás után ada. Fabéj vizet hanytató borkővel, vagy ha az edények eléggé kiürítették, hanytatót rendelt, melly a' megrázás által igen jótékony lön. A' betegek hűs és szoros lobelleni gyógyítást kaptak. Ha a' kór három napig tartá már orvosi segély nélkül, vagy ha két napi orvoslás után jobbulás nem következett, bizonyos lön a' halál, melly 5—7 napon állott be. Ha a' beteg áltélte a' 7-dik napot, rendszeren megmenekvék.

K ó r j e l t a n. M e g i s m e r é s.

(Symptomatologia ac Diagnosis).

Ezen betegség lázzal kezdődik, t. i. borzodás és hideggel, mellyet melegség követ égető érzéssel a' szivtájon; az érverés rendetlen, többnyire kemény, eleinte teljes, utóbb apró, 's alig számlálható meg. A' láz jelekkel kötött fájdalom van a' mellcsont alatt, metsző, szűro, jelen vannak még: szivdobogás, igen nagy nyugtatlanság és félelmesség (sziv-félelmesség, szorultság, anxietas cordialis) neha a' szivdobogás elhallgatván ájulás áll be. Többnyire a' beteg szereti helyzetét változtatni, arcza majd veres és duzadt, majd halavány és becsökkent, az álati melegség majd fő fokra hág, majd egy idő mulva jéghidegek a' végtagok, 's szomj nagy, néha lehetlen a' nedvek lenyelése (kórjeli viziszony hydrophobia symptomatica) a' lélekezés szabad de közönkint fuladozás jelenti be magát, többnyire száraz hurut látható, néha véres köpésekkel egyesült, majd étvághijány 's étekundorodás, ökröndözés, sőt gyakran hányás is. Ezekből könnyen kivonhatók a' szivgyu-

adás ismertető jelei úgy mint legnagyobb nyugtalansági, félelmi és szorultsági érzés, lealázott bőr mérséklet, fájdalmas érzet a' szív tájékon rendetlen érverés és igen szaporá, maga az ábrázat veres. Az ismertető jelek által könnyen megkülönböztethető a' mell hártyalobtul és tüdőgyuladástól. A' tüdőlobos t. i. majd egyik majd mindenik melloldalán szűrő és tovább terjedő fájdalmaktól háborgatattik, a' szívlobban pedig ezek inkább a' szívtájékára szorulkozvák. A' kifejtett tüdőlobban gátolt a' mély lélekzés és a' fonszóval beszélés; a' szívlobos lélekzete pedig szabad, hangja pedig és sikoltása fön szóval lehetséges, egész az örültségi kiáltozásig. Az érverés továbbá telyesebb a' tüdőlobosaknál, és soha sem olly apró 's gyors mint a' szívlobnál.

A' rekeszlobban (melly ritkább, 's magán egyedül alig találattik, hanem más mellüregbeli részek gyuladásával kötve) a' beteg beható mély lélekzés és a' lágyékok nyomása által nevedő fájdalmakban szenved. Azon fölül itt a' has-sajto fő munkátlanságot mutat a' lélekzeti működésnél.

A' rekeszlobot rendszeren igen ritkán ismerhető meg, 's olly iszonyu 's nehéz jelektül nem kísértetik mint a' szívgyuladás.

Az idült szívlob azon körjeleket mutatja, csak szelidebb fokon, mint a' forró de rejtettebb és lassubb lefolyást szeret.

O k t a n.

(A e t i o l o g i a.)

A' betegség képét előadván, annak okairul is szükség elmélkedni. Az okok pedig előhatárokra (hajlanditókra disponentes) és gerjesztőkre (alkalmakra exitantes) oszlik. Ezen betegségre némely emberek részint velök született, részint később szerzett hajlandóságot birnak. Így a' kifej-

lett fehércsőr (chlorosis) a' vérmes véralkatu egyéneket kik- nek szive nagyobb tulingerlettséggel bir, a' férfiu kor és nem, a' sziv müszeres (életműves) hibái 's maga ezen elő- járt gyuladás, hajlandóvá tesznek a' szivlobra.

Alkalmi ok több számláltatik. Igy a' kézműs sértések a' mellen, nem ritkán mélyre ható, magát a' szivburkot és szivet elérők, nagy megeröltetés nagy teheremelésben, hordásban fuvó' hangszerek játszásában, erőszakos testi mozgások, különböző indulatok, a' harag különösen és szomoruság, néha ijedés, nagy félelem, szerencsétlen sze- relem, honvágykor (nostalgia) szeszitalok, néha szokott ürületek vagy más nyavalák elnyomása, forró bőrkiütések vagy bőrszenyvek hevenyes visszahajtása, leggyakrabban a' meghülés, mikor a' testnek melege van, szivlobot képe- sek teremteni, melyet a' gyöngéd csecsmőknél is gyakran tapasztalhatni.

A' hires irók a' mondott okokon kívül egyes esetek- ben több okot számlálnak elő, melyek ezen gyuladást elő- hozni képesek. Igy a' nehezebb harmadnapi lázoknál, 's a' raglázban némelyek szivlobot eredni vélnek, a' mi igen kétes.

Hogy az idegrendszer retenetes bajában a' viziszony- ban vagyis ebdühben az ebdürag által szivlob is támad, Kreyszig több példával akarja megmutatni. A' hires gyógyász állításának nem igazságát a' következők mutatják: Mi is megengedjük, hogy a' viziszonyt az ebdühkór jelei kísérik, de sokkal több esetben azok egészen hibáznak, a' legszi- gorubb értelemben szivlobos nem ebdühben szenved, mert inni tud, a' nélkül hogy a' viz vagy pohár meglátása görcsrázkodást okozna neki, de inni még sem mer, mivel tudja, hogy a' nyelés alatt munkálkodó műszerek fájdal- ma 's a' félelmisség is nevekszik, — de az érvágás után igen uohón isszik a' vizet, mint Heim jól veszi észre. Végtére az ebdühbe holtaknál, igen hires honczolók szí-

goru vizsgálata szerint, semmi jelét nem látni a' nagyobb edények vagy a' szív gyuladásának.

A' terhességet és gyermekszülést is szívlobnak kedvező ok gyanánt hozza föl Kreysig. Hogy a' terheseknél szívlob mutatkozik, nem tagadjuk, noha ez is igen ritkán történik; a' gyermekszülésben nem maga a' szülés, hanem a' szívnek különböző volt szenevei, a' test csontszenyves (rhachitis) alkata 'stb. még annyi okai lehetnek a' szívlobnak.

A' pöfetegeket is a' szívlob okai közé teszik; azonban ezek inkább terményei mint szülői a' szívlobnak.

J ó s l a t. K i m e n e t e l.

(Prognosis.)

Az illy súlyos nyavalában többnyire nem kedvező joslott kell tennünk. A' szívlob, ha elég jókor 's elég hatalmatosan gyógyítatik, telyes egészségbe mehet által, de ezen kedvező kimenetel igen ritkán történik. Sokkal gyakrabban halálos menetelű; kivált ha a' gyuladás' kiterjedtebb volt, 's magában a' szív anyagában tanyozó.

A' szívlob lefolyása többnyire rövid 3—5 7—14 napig tartó melly idő alatt vagy eloszlik, vagy más bajokba vagy halálba megy által. Az elosztás sajnos! nem gyakori eset, annyira hogy egészség állván be, kételkedni szoktak az orvosok a' szívlob volt jelenlétéül, noha több esetet olvashatni, mellyekben ügyes és igen gyors orvoslás által egészségbe ment által a' szívgyuladás.

Elosztás törtévéen, nyilvános bírálatok vetetnek észre, ugy mint bő, enyhítő izzadás, sok hügy, mellyben nem keves az üllepedet. Bírálat állván be, az előbb igen nyugtalan és szorúlt beteg csöndesebb lesz, végtagjai melegesznek, érverése telyesebb, lágyabb lesz és kevesebb szapora, végre bő izzadás következik, az előbb véreces

hogy zavaros lesz, bő üllepedekkel. A' láz hevülések lassankint kimaradnak, és így az épség lassan helyre áll.

Elosztás nem történvén, a' gyuladás rendes kimenetelei állanak be. Néha savos nedv választatik el a' szivburok üregébe, 's gyorsan kifejlik a' szivburok vizkórsága (hydrocardia). Néha vér ömlik ki a' szivburokba, melly vérfolyás gyors halált okoz. Néha genyidomu nedv, gyakrabban rost választatik el, álhártyákat képző, mellyek által a' szivburok összenől a' szivvel, 's az összenölés nyugtalanságot, szorulást, gyakori szivdobogást, 's fájdalmas érzést a' szivtájon, fűeszakadó rendetlen érverést okoz. — A' szivlob néha genyedésbe végződik, melly ha a' fülületen fűszkel, éveken által háborgathatja a' végre kiöleendő beteget, ki a' belső genyedés általános körjelein kívül, a' már többször említett különöket is mutatja, az elájulásra igen hajlandó, míg nem szivsvadásban kiszárad. Halálos kimenetel készülvén a' bő érvágások után kevés enyhülés mutatkozik ugyan, de rövid idő mulva uj elnehezülés áll be, a' nyugtalanság és szorulás fő fokra hágnak, a' végtagok fáznak, az érverés alig tapintható, enyeges föloldó izzadás üt ki, még a' halál zárja be a' szomorú jelenést.

Hol a' gyuladás sem halálba sem épségbe nem megy által, életműves hibák fejlődnek ki lassan a' szivben, mellyeknek oka vagy az orvosi segedelemmel késében vagy az egyennek előbbi nyaváltságában rejtezkedik. Ily esethen a' gyuladás veszélye nem ijeszt ugyan beününket; hanem több utólagos nyavala eredhet belőle, melly előbb sirba fekteti a' beteget. Az illy tökélyetlenül elosztott szivlob utód-nyavaldáihoz tartozók: a' sziv összenölése a' szivburokkal, a' sziv burok vizkórsága, a' sziv különböző részeinek daganata, és vastagodása, részintes kiterülések 'stb.

Ezeket lehetne mondani a' forró szivlobul. A' mi az

időlt szívlobot illeti, szomorú a' jóslat. Lassabban foly ugyan amannál le, idővel még is megdönti birtokosát.

A' sebészi szívlobnál nagyobb a' veszedelem, minél mélyebb a' sértés. — A' beható szívsebek a' telyesen halálosak közé tartoznak, 's leggyorsabb halált okozók, a' főüleges sértések mind a' szívburkon mind a' szíven nem egyáltalában halálosak, sőt ügyes orvoslás mellet gyógyulást ígérnek.

A' holttest szemtanúsága.

(Autopsia cadaveris.)

A' szívlobban megholtaknál, kórfigyeleti honczolás mellett, különféle rendetlenséget tapasztalhatni. Ezek többnyire a' szívburkon 's annak üregében vagy a' szív fölületén, ritkábban a' szív izományában mutatkoznak. A' szívburkok 's a' szív fölülete többnyire veresdedek, mintegy vékony edényhálóval látszanak beszöve.

Időlt szívlobok után a' szívburkok megvastagult, a' szívvel összenőtt, úgy hogy első pillanatra hibáznai látszik. Találtaték még oszvenölés a' tüdővel és rekeszszel is.

Néha rostony választatván el, az álhartyák által pelyhek képződnek mellyek a' szív fölületét bojtkiut betakarják (bojtos szív cor villosum.)

Néha találhatni pöfetegeket, vagy különböző alaku 's ösztapadásu fehér, vagy fehéres sárga, néha véredényekkel is biró növekedéseket majd a' szív öbleiben majd gyomraiban, majd a' fölhágó függérben vagy annak ivében, majd a' tüdő ütérben. — Nem ritkán a' szív anyaga vékonyabb, lágyabb (szívtáphiány atrophia, szívpuhulás) néha pedig vastagabb, mivel a' szív táplálása nevededett (túltáplálat hypertrophia.) Igen gyakran megkeményedések is tállatnak a' szív különböző részében, majd porczosak (porczonemzés, chondrogenesis) majd csontosak (csontnemzés os-

teogenesis), majd kovesek (kőnemzés lithogenesis, lithiasis) sőt Corvisart szerint fűgöljök is (condylomata.)

A' legkülönbözőbb életműves hibák által különös változáson megy a' sziv töménye által, néha szűkül, gyakrabban pedig tágul, betegesen kiterjed (a' sziv üdaga, arevrisma cordis).

G y ó g y i t á s , G y ó g y t a n .

(Therapia).

Hogy az illy nemes életmű gyuladása fő figyelmét érdemli az orvosnak, nyilvános. Innét a' forró szivlobnál igen szükséges, hogy eléggé korán és elég hatalmasan nyujtasék a' lob-elleni keszület, mert ösmeri mind az, ki az orvosi dolgokban jártas, hogy a' sziv mint a' vérgeringésnek közép életműve, súlyos veszély nélkül sokáig gyulva nem maradhat. Tehát a' gyógyremény horgonyát a' kora 's elég bő érvágásban kell keresni. A' mi a' kieresztendő vér mennyiségét illeti, ez különbözik a' beteg kora, testalkota, nőme szerint. Az álgýöngeség jelei, mellyeket maga a' nyavala szül, millyenek az ajuldozás, elnyomott érverés, nem tesznek a' bő érvágásnak ellenjelelést, sőt inkább merészebb kiürítést parancsolnak. Ha pedig ez vétetik elő, a' balkar nagy véreébül addig hocsáttassék vér, mig könnyebulést érez a' beteg, t. i. csöndesebb lesz, szorulását elveszti, érverése lasúbb nem olly szapora, bőre pedig melegebb lesz. Vér hocsáttatván már, belsőképen sósavas higacs (calomel) adatik elég nagy mértékben, 2—3—4 szemer minden órában, hogy napjában néhány kásalagy szék következék. Salétrom is illő olvadékban fololvasztva 3—4 nehezéknyi adatik napjában. Szomjoltás végett a' vízbe adassék tisztított borkő, narancshaj víz, 's málnaszederjviz.

Ha ismét elnyomott és szapora érverés áll be, 's a' beteg fájdalomrúl és szorulásról panaszolkodik, ismételni

kell minél gyorsabban az érvágást 's mindaddig, míg nyilvános jobbulás állt be.

Az általános vérelesztést igen jól segítik elő a' helybeli vérbocsátások. Igen célirányosan rakhatni tehát 20—30 nadályt a' szív tájékára, 's a' vérfolyás két óránál tovább ápoltatik. Szembetűnő enyhülés állván be, fol kell hagyni a' vérbocsátással, de a' lobelleni gyógyszerek kisebb adagban addig nyujtandók, míg a' bírálatok előállanak. Hires orvosoktól különböző más gyógyszerek is ajánltatnak még, így Davistól a' veres gyöszü virág, a' dohány, mint a' szív és edények fölmagasztaltságát lealázni tudó füvek. Másoktól azon kábitók dicsértetnek, mellyekben porosz savany találtatik, mint borostyánmegyviz, fekete cseresnyeviz, maga a' porosz savany, mellyeknek munkálkodása azonban kevesebbé biztos és bizonytalan, 's így a' sosavas higacs és salétrom egész jussal tétetik elébök. A' lábadozás időszakában, néhány héten által még legnagyobb testi 's lelki csöndességben legyen a' beteg, kerüljön minden ingert, életmódja pedig legyen gyuladáselleni.

Az időlt (huzmos) szívlobnál szinte érvágás jelentetik (noha kisebb hatalmu, mint a' forrónál) minden 1. 2. hétben. A' helybeli vérbocsátás, az általános után, itt is jó sikerü szokott lenni, u. m. 12—15 nadály rakassék a' beteg tájékra 's a' vérfolyás 1, 2 óráig ápoltsassék.

Belsőképen a' lobelleni hasnyitók ajáltatnak, u. m. kénsavas hamag (kettős só) kénsavas keserag (keseru só) 's a' sosavas higacs 2 grannyi minden 2—3 órában. Ha a' beteges görcsök, vállihegés (orthopnoea) nehéz lehelés, (dispnocia) 's a' végtagok daganata háborgátják, ekkor szivburok vizkorság mellvizkorság kórjelei mutatkozván, a' sósavas higacst egyesíteni kell huyghajtókkal 's görcscsillapítókkal. Azonkívül külső elvezetők szükségesek, hólyaghuzók, kutacsok, rojtzsinór, csipős kenőcsök bekenése 's ezeknek haszna igen nagy.

Az illy betegek fő nyugalomban legyenek, kerülve minden erősb ingert, indulatot, őrizkedjenek az állati élelemtől 's szeszes italaktól, 's a' helyett növényi 's vizes életmódot tartsanak.

SZERZŐK.

1. Coelii Aureliani, de morb. acnt. Lib. II. Cap. 32. etc.
 2. Rondelet, method. curand. morbos corp. h. Lugd. Bat. 1575—8.
 3. Albertini Hannibal, de affectionibus cordis Venet. 1618¹—8.
 4. B. Senac, Traite de la structure du coeur, de son action et de ses maladies. Paris 1749.
 5. Trecourt, Chirurg. Abhandl. und Wahrnehmung a. d. Franz. übers. v. Jos. Eyerel Leipzig 1777.
 6. J. N. Corvisart, Essais sur les maladies et les lésions organiques du coeur et de gros vaisseaux. Paris 1806—11, 18.
 7. A Burns, Von einigen der wichtigsten und häufigsten Herzkrankheiten. Lemg. 1813—8.
 8. Méral in Dict. de science medical Tom. 4. Paris. 1813.
 9. J. T. Davis, Untersuchung über die symptome und die Behandlung des Herzen u. s. w. a. d. Engl. v. Choulant Halle 1816.
 10. Kreyszig, die Krankheiten des Herzensystem bearbeitet. Berlin 1814—1817. 4. Bd.
 11. Heim von der idiopatischen hitzigen Herzentzündung in Rußs Magazin.
 12. Huxham opp. edit. Haenel. Lips. 1829. pag. 553—55.
-

T H E S E S.

1. Dantur signa diagnostica, quae carditidem a pneumonia, pleuritide, Diaphragmitide, ac hydrophobia distinguunt.
 2. Temperamentorum cognitio tam medico, quam pedagogo summe necessaria.
 3. Cornea qua sclerotice continuatio consideranda.
 4. Inflammationis sedes in textu celluloso esse videtur.
 5. Homoeopathia si morbos sanat, diaeta potius, quam medicamentis vincit.
 6. Vis cordis pro sanguinis circuitu non sufficit.
 7. Frigus, et Calor remedia sunt praestantissima.
 8. Virtus medica lactis in plurimis morbis, in dubium vocari non potest.
 9. Arthritis et Rheumatismus, sunt morbi inter se valde diversi.
 10. Mors est generatio nova.
-